

اسلام گزشتہ

مدیری : حلیم ثابت

صالی ۲

۳۰ ربیع الاول ۱۳۴۲
۱۳ شباط ۱۲۲۹

یہ ۱

قرآن کریم

سورۃ جبرائیل ترجمہ سی خ . ن

امیر ملک بھالی

اسلام و ترقی اسبق شیخ الاسلام موسی کاظم

کلام

توحید رضاء الدین بن فخر الدین

فقہ

فقہ و اجتماعیات کوک آلب

عین ادبیاتی

تورکار دہ دینی ادبیات کوپرلی زادہ فؤاد

تاسخ

آق شمس الدین بروہلی محمد طاهر

اجتماعیات

اسلام عالمندہ کوریلن انحطاطک سبیری احمد آغا

مسلمانہ قادسی

مراجعت ایڈیورم ف . ن

اسلام ہوائی

بخارا : بخارادہ تجدید امارہ لری — لازان : شہاب الدین مرہانی ایچون —
ارفا : بحرکلی مسلمان قادسی — باکو : مسلمان باقہ لری

استانبولہ مائیلدینی یر : « نورک بوردی کنتخاہسی » نسخہ سی ۱۰ بارہ در

استانبول — طنین مطبعہ سی

ایتمورلر . استبداد و اصول کیف مایشایی اوقشایورلر . حتی علمادن بعضی سی اساسات اسلامیه تماماً مخالف اولاراق بونک شرعاً بویله اولمی ایجاب ایتدیکنی اثباته قالدشیورلر . ارباب قلم ایسه مستبدلر ، ظالملر حقنده قصیده لر ، مدیحهلر انشاد ایدیورلر . کیت کیده بو حال تقرر ایدیور ، حاکم اولیور . مقام خلافت آرتق اسکی ماهیتی غایب ایدرک کیفی و استبدادی بر شکل آلدیغدن اساسات اسلامیه ایله ، حقایق شرعیه نك انکشافی ایله اشتغالی کندی متغیرینه مضر عد ایدیورلر . علما بوکاده قاتلاشیور . بوکاده تحمل ایدیور ، آرتق اساساته دکل بوکره تفرعاته جزئیاته اشتغالی دهها موافق بولیور . کیت کیده شو تفرعات ، شو جزئیات اساساته غالب کلیور ، آنلری اونوتدیریور ، یعنی تعیر آخرله بر طور غونلق ، بر دور اتجماد وارد اولیور . بو میانه ارباب قلمک یا پمشر اولدینی شیلر ، اخلاقیاته قارشى ارتکاب اتمش اولدینی خبثت - غیر قابل عفودر . مستبدلری ظالملری اوقشامقله قالیهرق - اخلاقیاته عظیم ضربه لر ایندیردیور . آرتق بوندن صوکره بونلرک یازیلرنده لب لعل ، چشم سیاه ، زلف پریشان ، و شراب خوشکواردن باشقه برشی آرامه ییگز!

احمد آغايف

یتمدی

اسلام قادی

مراجعت ایدیورم

ارککلر مزك کندی کیدیشلرینه بیله هنوز منطقی بر جریان ویره مدکلری کوردیکمدن برده قادیلرکده ایشه قاریشهرق اورتالغی بوسبوتون تشویش اتمه لری لازم کلدیکته قاعتم یوق دکلدر . مع مافیه بزده بو وطنک اوزاولادی ، بونملکت منسوبیتک اوز آنالری اولدیغمزدن بزمده کندی دودلریمزی سویله مکملگمزه هیچ بر مانع اولماسه کرک ..

وقتیاه عصر سعادتده سه وکیلی پیغمبر اقتدمز حضرتتلی ، ارککلره منتظماً وعظ ونصیحت ایدیورلردی . ارککلر پیغمبر علیه السلام وعظ ونصیحتلرندن

متأثر و محظوظ **اوله رق نهولرینه عودت ایلورلردی .** بالطبع قادینلرک هپی مسجد نبوییه کله مدیکندن بو نعمتدن محروم قالیورلردی . هر نه قدر پیغمبر علیه السلام سویله دکلرینی ارککلرندن ایشید یورایسه لرده، شبهه سزدوکه فم سعادتدن تلقی کبی اوله یوردی . بو محرومیت قادینلر ایچون بر داغ درون اولمشدی . هان فخر کائنات افدمن حضرتلرینه مراجعت ایتدیلر . قادینلره وعظ و نصیحت ایچون هفته آراسنده کون تخصیص بویوریلسنی استرحام ایتدیلر . قایلیدرکه امته پدر و والدملرندن ده اشغقتلی اولان پیغمبر علیه السلام بو استرحامی رد بویورسونلر . صحابیات آنالرمزک استرحاملری حضور نبویده مقبول اولدی : قادینلره مخصوص کون تعیین ایدیلدی . اوکون قادینلر طوپلانیور ، پیغمبر علیه السلام مبارک سوزلرندن مستفید اولیورلردی .

ایشته بزده بوکون ، قادینلق ، آناللق عالنه مخصوص دردلریمزی اورتالغه وضع ایتسهک ، بوکونک ، بودورک اقدیلرینه سویله سهک قنای ایتش اولورز . فقط بن، بلکه بوتون مسلمان همشیره خاندلرده هیچ بروقت فرنگ قیزی ، قادیخی کبی ، دوشونمه یورز : هیچ بروقت چارشافلریمزی بیرتوب ، باشلریمزه شاقال کچیره رک سواقلره دوکولک ، بالورله اشتراک ایتک ، آچیلماق ، صاچیلماق ایسته دیکمز یوق ، بونلر خاطرلریمزدن بیله کچه یور ، بز بوندن الله عظیم الشانه صیغنیرز . . . بزم ، بز عثمانلی مسلمان قادینلرینک بو ایسته نیلمه یین وادیلره دوکوله دن پک وپک چوق دردلریمز واردر . مسئله چارشاف ، یچه مسئله سی دکل ، بلکه اصل « قادینلق » مسئله سی اولمالیدر ، اصل قادینلق عالنه عائد یوز اوستی بیراقیلان مهم مسئله لر اوکنده اویله قلیغه ، قیافته عائد سوزلرک هیچ بر قیمتی اولماسه کرک . بوکون ارککلر عالمده ارککلر حیاتنده پک مهم انقلازلر حصوله کلدیکی کبی ، قادینلر حیاتی ده بوندن متأثر اولمادی دکل . دون ، اوللری اوقویوب یازمایان ارککلر حیات صحنه سنده هر کس کبی کچینوب کیتدکلری ، حتی زنکیین اولدقلری ، بویوک مأموریتلره قدر یوکه لکلری خالده ، زمانمزدده آرتیق بوقابل اوله مه یور . تجارت ایچون ده ، اجنیه لره رقابت ایدمه بیله جک صنعت ایچوند بیلکی ، علم لازم . کوچوک مأموریتلر ایچون بیله بویوک مکتبلرک شهادتنامه لری ایسته نیلیور . دون ، اوللری برکون

چالیشوب کندیسنی، عائله سنی ایکی کون چکندیزه بیلن بر آرکک، شیمدیکی زمانمزد
هر کون صباحدن آقشامه قدر چالیشدیغی حالده کندیسنی، عائله سنی مسعود
ایده مه یور. بو حال یالکز شهر لیلر مزده دکل، کوی لیلر مزده ده بویله. حیاتلر
مهر طرفده یواش یواش ده کیشور: معیشتلر یواش یواش کوچله شیور. آرتیق
بو حقیقته اینانمقلتمز لازمدر.

سائر مللر، حتی قونو قوم شولر مز، بو حاله قارشى، بره ایکی، اوچ، حتی
اون.. قازانمقی تأمین ایدن علم، فن، صنعت، ایله مجهز اولمق لزومنی حس
ایتدکلری کی، کندى عالملىك یاریسنى تشکیل ایدن قادینلرندن دخی استعداد
ایتمک لزومه چوقدن قیامت کتیر مشلر در. شو حالده بزم بر مزه قارشى، آنلر ایکی
چالیشیورلر، دیمکدر، آرامزده کی کمیت فرقی بویله بره بر اولدیغی کی، کیفیت
فرقی ده بک عظیمدر. آنلر علملرلىك، فنلرلىك یاردمیله بزم بر قاجیمزک
یایه مدینى بر ایشى تک باشلرینه یاییورلر. ایسته بونک ایچون ایشلری، دنیالری
ایلروله یور. عینی زمانده حیاتک کونندن کونه آرتقمده اولان آغیرلقلرینه
قارشى ده بزم کی زیون قالمه یورلر.

ایسته بز قارشیمزده کیلرک شو فعالیتی نتیجه سی اوله رق حصوله کلن حیات
آغیرلغی ایله ذاتاً بونلر ایله آرامزده ازلدن بری موجود اولان رقابت خصلرلىك
فعلى، مادی اثرلری اوکندمه ایستر ایسته مز بویون اکمک مجبوریتده بولنیورز.
علمانلق عالمی ده بزم ایله برابر اکلور، مغلوب اولیور.

ایسته کرک بورقابه قارشى کلک، کرک حیات و معیشتده کی موازنه نی بوله بیلنک
ایچون هر حالده بز قادینلرکده ارککلره یاردیجی اولمقلتمزه احتیاج واردر. هله
ارککلری بولغان زواللی عائله لر کوز نوکته کتیرلنجه بو احتیاج بوسبوتون جانلانیور.
ارککلرک بیله حقیقه بجره مدکلری بو حیات ایچنده کندى یاغیر یله قاورولمغه، مطلقاً
کندى باشلارینه کندى کندیلرینه کچمه که مجبور اولان قادینلر عیالته یایه جقلر؟ البت بویله
زواللی قادینلرک بونندیغی انکار اولنه مز. محاربه لر، دها بر چوق سینلر ایله بیکلرجه
قادینلرک دول قالمه رق کندى باشلارینه کچمه که مجبوریتده بولندکلری کوزلر مزک
نوکنده در. هله کچمه نک آغیرلغی یوزندن نه وله نه میان ارککلرکده صاییلری

هر حالده تحمیزك فوقنده اولسه كرك ، ديمك اوليور كه بوصورتلده بر چوق
خانملر آچيقده قاليورلر . ايسته بوتون بونلر ، بز مسلمان قادينلرنيكده حياته
قارشى بوسبوتون يابانجى قالماملقغمز لازم كلديكنى كوستيرر . بودردلرك چاره لرى
تحرى ايديلر ايسه ، ايلروده ، شمديكندن بك چوق زياده اجتماعى ، اخلاقى
قلاكتله معروض قاله جغمزدن امين اولماليز . اجتماعى ، اخلاقى حياتمى تهديدى
آلتده بولنديرن بو حالك چاره سنى آرايوب بولمق ، يالكز قادينلرك دكل ،
عقلى باشنده اولان بوتون ار ككلركده وظيفه لرى داخنده اولسه كرك ؛ ار ككلرايله
قادينلر آراسنده كى صميمى مربوطيت بوظيفه نى مرايكى طرف ايچون مساوى قيلار .
بز شرق مسلمان قادينلرى هر خصوصده غننه لريزمه صداقتى عادت ايديش
اولديغمز دن هر حالده بو مسئله نى ده ممكن مرتبه يابانجيلر . بكمزه ميه يه ته نيمه رك
صرف ملتيزك چيزديكى حدود داخنده حل اتمككمز لازمدر . مسئله نى
بو حدود داخنده دوشونير ايسه كيله بز قادينلرك حيات و معيشته قارشى بيلملىرى
ايچون كوزل چيغيرلر حاضرانه بيلير ، فكرنده يم . حقيقتاً حياتده كندى شرائط
اجتماعيه مز داخنده اوله رق دخى مسلمان قادينلرنيك ياپه بيله جكلرى بر چوق
ايشلر واردر . قادين البسه سى تزيلىكى ، ايشلمه جيلك ، قادين وقيز ، جولوق
جوجق اشيا سى تجارتى كى ايشلر هب مسلمان قادينلرى طرفدن ياپه بيلير ،
هله آنادولى ، عربستانك بعض طرفلرند اولديتى كى ، قادينلق عاتنه عائد
بوتون شعبه لرياه قادينلره مخصوص قاپالى چارشولر ، بازارلر بولتوربه ، تقدر
اى اولوردى . وبوسايله ده بر چوق بى وايه . كندى مساعيلرياه كچنمك مجبوريتده
بولان قادينلر ، كيسه يه بار اولماق سزىن آللرينك ترى ايله كچوب كيتكلرى
كى ، بر چوق قادينلرده ايشلرك بوزندن سكر عتبه توتيلمقدن قورتيلمىش
اولورلردى . هله مسلمان قادينلرى ار ككلر چارشو-ينه كيتمك زحمته قاتلامق سزىن
كال سربىنى اوزرينه كندى همشير لى ايله آليش و يرش ايدم بيليرلردى .
شيمديكى حالزه نظراً بوده اىروجه بر نعمت ، ديمكدر .
بو فكرك موقع تطبيقه قونيلمى خصوصنده نه ده اسلاميجه و نه ده
غننه مزجه بر مانع موجود بولونه جغنى تصور ايدمهم . و عىنى زمانده بزم

مسلمان قادینلری آراستهمده حیاتی ، اقتصادی بر حرکت اویانمسنه مشروع ،
ای بریول آچیلش اولوردی ،

ایسته بوتون شو ملاحظه لرك ویردیگی جساتله مسلمان قادینلق عالملك
سلامتی نامنه اوقاف اسلامیة نظارت جلیله سنه قارشى مراجعت ایدیور
و رجا ایدیورم، که :

— استانبولك اك مناسب بر یرنده حفظ صحیه، مسلمان قادینلرك حیاتلرینه
موافق اولق اوزره و اقتضا ایدن بوتون شعبایله قادینلره مخصوص قاپالو بر
چارشو انشا وتأسیدن همت بویورسوتلر.

امید ایدرم، که بنم عاجزانه اولان بو مراجعت اوقاف نظارت جلیله سنجه
نظر دفته آلتیمغه شایان کوریلیر. مسئله یی ای دوشونوب اهمیتى تقدیر ایدن
بویوك ، کوچوك بوتون همشیره خاتملر ، اوغوللریمز ، ارککلریمزده بزی بو
خصوصده یالکیز بیراقماز و بزم شو مراجعت مزه اشتراك ایدرلر ظننده بولونیورم.
مأمولدرکه بو ظننده آلدانمش اولمام ...

برده مسلمان قادینلری خسته باقیبیللق ، دیشجیلک ، جراحلق ، ایهلك ،
طیبلك ... کی قادینلق عالمی ایچون اقتضاسی اولان صنعتلرده انتساب
ایده بیلیرلر ، فکرندیم . ذاتاً بوتون مسلمان قادینلرینه مناسب بر ایش بولاق
قدر مهم دیگر بر جهت ده واردر : مسلمان قادینلق عالملك کندی جنسلرندن
اطبایه ، دیشجیلره ، خسته باقیجیلره ، مولده لره اولان احتیاجلری ده فوق -
العاده مبرمدر . زواللی مسلمان قادینی قارشوسنده کی ارکک طیبه قارشى
ایچنده کی کیزلی درد نرنی سویله یه مه یور . وبو خصوصده حقلى ده .. حقیقه بز ،
قادینلره مخصوص بعض خسته لقلر واردرکه کندی ارککلر مزه بیله سویله یه مه -
یورز . طیبه لره ، مولده لره اولان احتیاج بزده دگل ، حیا جه خیلی آشاغیلرده
اولان خرسیتانلق عالنده بیله تقدیر اولیور . مسلمانلق عالنده کی بو احتیاج
ایسه مضاعفدر . هله دیتنرك تعلیماتی ایله ، غننه مزك ایجاباتی نظر دفته آلتیه جق
اولور ایسه ، بو مسئله تك شیمدی به قدر تقدیر ایدیلشمش اولدیغه حیران
قالماق ده المزدن کلز . دیمك اولیورکه بزده اك مبرم احتیاجلره قارشى ده بعضاً
کوز یومهرق چیشدیرمك استعدادی یوق دکل : بویه اولمایه ایدی ، دینجه

عنقه جه مؤید اوله رق اوتهدنبری دوام ایتمکده اولان بو احتیاج ، مسلمان قادینلر عالمده بیگلرجه حاذق، مامر طیبه لرك يتشمه نه کفایت ایتش اولوردی! . باری شیمدیلک اولسون کوزلر منی آچلم . بو مسئله یه قارشیده آرتیق نلاقید قالمیهلم . چونکه بوکونگی احتیاج دها قوتلیدر ، چونکه قارشولقلیدر : مسلمان قادینلرینه ، قادین اطبا لازم کلدیگی کبی ، مسلمان همشیره لر ایچوندده حاللریله متناسب برایش لازمدر . طبابت ایسه قادینلر ایچونک مناسب بر صنعتور، خاطرمدده قالدیغنه کوره اسلام اوائلنده بر چوق طیبه لریمز، خسته باقیجی قادینلر منر بولمشددر .

شو قدر وارکه بز بو خصوصصدهده بو آرزولر منک تطبیقاتی خصوصصدهده عنقه منره ، مسلمانلغه صادق قالمق ایستهرز . ایشته بونکچون : - حکومت مزدن بوتون شعبه لریله برابر قادینلره مخصوص برطیه دارالفتونی کشادینی طلب ایلرز . -

عاجزانه اولان بو طلبک بوتون همشیره خانملرایله اوغللریمز، ارککلریمز جهده ترویج ایدیه جکندن امید وارم . و محترم « اسلام مجموعه سی » نک ، عاجزانه اولان بومراجعتک علاقه دارانه ایشیتدیر یلمسی خصوصصدهده و ساطتنی آروجه تمنی ایلرم .
 بویوک آله کلون ثانی ۳۰ ف . ه

اسلام هوارنی

بخارا

بخاراه مجدد اماره لری . - بخارا علمایی آراسنده اصول جدیدیه و تجدد طرقدارانی ایله مشهور اولان افاضل علمادن داملا اکرام حضرتلری ، برایکی سنه اوللری اسکینک طرفداری اولان مخالفلرینک غلبه سی نتیجه سی عهده سنده کی مفتیک منصبی آینه رق نفی ایدلمشدی .
 فقط آجیق فکری اولان قاضی کلان (قاضی القضاة - شیخ الاسلام) ک استرحای اوزرینه امیر حضرتلری ، داملا اکرامک بخارایه عودتنه مساعدده ایدهرک کندیتنه تکرار « دیوان بکی » مدرسه سی مفتیلکنی ویرمشددر . بوسورتله بخارانک تجدد پرور اولان کنجلی عالم، فداکار، عینی زمانده نفوذلی اولان استاذلرینه قاووشمشر دیمکدر .
 بخارانک آجیق فکری طلبه و مدرس لرندن بعضلری قاضی کلانه مراجعت ایدهرک